

Életjel

Kolozsi Tibor

Néhány hónappal ezelőtt, a múlt év októberében szokatlan plakátok jelentek meg Szubotica utcai hirdetőtábláin, a város egyes üzemeiben és iskoláiban. Életjel — hirdették a messze harsogó betűk, s a kíváncsiak, akik szívesen megállnak a hirdetések előtt, közelebb lépve, elolvashatták, hogy a szuboticei írók kis csoportja ad életjelt magáról, bejelentvén, hogy a Városi Könyvtár olvasótermében megtartja irodalmi élőújságának első számát. A szerkesztőbizottság azonban nem elégedett meg pusztán a plakátok vonzóerejével. Adatokat gyűjtött arra vonatkozóan, hogy kik tartoznak a város legismertebb művészetbarátai sorába, kiket lehet rendszeresen ott látni a színházban, hangversenyeken, irodalmi esteken, kik vásárolnak rendszeresen könyveket, egyszerűen hogy kikre számíthat ezúttal is mint hallgatókra az induló Életjel. Az összegyűjtött adatok és címek alapján azután szétküldték a meghívókat is, s hála a beharangozásnak, a kitűzött időre több mint száz ember gyűlt össze a Városi Könyvtár nagytermébe, hogy meghallgassa az írókat, akik szűknek érzik a lapok hasábjait, esetleg a könyvek oldalait is, nagyobb térre vágnak, közelebb akarnak kerülni az olvasóhoz.

Igy indult tehát néhány hónappal ezelőtt az Életjel, a szuboticei írócsoport élőújsága. Eleinte csak egészen szűk térre szorítkozott az elgondolás. A cél: élő szóval is szépirodalmat adni, közelebről megismerkedni az olvasóval. Már az első szám után kiderült azonban, hogy ez a program meglehetősen szűkreszabott, és bizony egy kicsit fényűzésszámba megy pusztán szépirodalommal lépni pódiumra. Ha a toll embere közelebb akar kerülni a közönséghez, nem zárkozhatsz be egy szűkebb értelemben vett szépirodalmi élőújság korláta közé, mert az ilyen rendezmény egyoldalúvá, s ennél fogva esetleg unalmassá válik. Föl kell hát szakítani a korlátokat, teret engedni a terebélyesedő, egyre bontakozó életnek, színesebbé, többoldalúvá tenni a műsort, hogy mindenki megtalálja benne azt, ami legjobban érdekli.

A szépirodalom, a versek, elbeszélések mellett így kapott helyet a műsorban a zsurnalisztika, a riport, a közvetlen hangú esszé, bekapcsolódott a művészet többi ága, a zene, a színjátékszás, a képzőművészet, s ennek megfelelően bővült azoknak a sora is, akik az élőújság lepergő számain át életjelt adnak magukról. Már nemcsak az írók és esetleg az újságírók állnak ki a kö-

zönség elé, hanem megjelennek a pódiumon — immár nem a Városi Könyvtárban, hanem a zeneiskola tágasabb hangversenytermében — a színészek, a zene művészei, zeneiskolai tanárok és tanulók, a képzőművészek és a város más kultúrmunkásai is.

Mindjárt itt el kell mondani azt is, hogy ez a terebélyesedés nemcsak a sokoldalúság irányában indult meg, hanem ugyanakkor a szűkebb helyi elzárkózottság is fölegedett. Az Életjel ma már nemcsak a szuboticiaiak élőújsága, — csak itt jelenik meg, — de vannak munkatársai más helységekből, azonfelül kitarúl a látóhatár a jugoszláv irodalom és ezen túl a világirodalom felé is. Ha már itt tartunk, mondjuk el mindjárt, hogy ezen a téren még igen sok tennivaló akad. A Látóhatár rovat ugyan számonként ad ismertetőt egy-egy külföldi íróról, — például eddig ismertette Juan Antonio Barden, Paszternak, Apollinaire, Karel Čapek, Radnóti Miklós és az egyiptomi Mahmud Tejmur munkásságát, s ugyanakkor egy kis íze-lítő is hangzott műveikből, azonkívül ismertető hangzott el a mai francia költőkről és az ötven éves futurizmusról, az utóbbi Majakovszkij-versekkel illusztrálva, — másrészt azonban a közelebb álló hazai irodalom ismertetése terén bizony vannak fogyatékoságok. Ebben a tekintetben az első egy-két számtól eltekintve, bizony adós maradt az Életjel, ahogyan adós maradt Jugoszlávia más nemzetiségei, mondjuk a románok, szlovákok, siptárok stb. irodalmi megmozdulásainak ismertetésével is.

És még valamit. Lássuk csak, kikkel is foglalkozott az életjel a jugoszláv irodalomból! Íme a névsor: Stevan Raičković, Miodrag Pavlović, Vasko Popa, továbbá Szuboticáról Merković Lazar — és a románok közül Florika Stefan. Ami kevés tehát volt, az is elsősorban a lírára szorítkozott, a próza kimaradt.

Ha már a felsorolásnál tartunk, ne mulasszuk el megemlíteni azokat sem, akik más helységekből küldtek írást az Életjel számára, vagy esetleg ők maguk, személyesen is megjelentek, hogy fölolvassák írásukat. Ezek között ott találjuk Bogdánfi Sándort, Borús Erzsébetet, Debreczeni Józsefet, Engler Katalint, Gál Lászlót, Herceg Jánost, Laták Istvánt, Majtényi Mihályt, Német Istvánt, Saffer Pált, Sáfrány Imrét és Vukovics Gézát.

Amit eddig mondtam, túlnyomórészt az irodalmi részre vonatkozik. Itt kell még megemlékezni arról is, hogy a szer-

kesztő bizottság az eddig megjelent nyolc szám közül egyet Csáth Géza emlékének szentelt, egy másik számban pedig megemlékezett Somogyi Pálról, a régi vajdasági forradalmi költőről. A Csáth-est voltaképpen már az irodalom túl a zene világába is belenyúlt, hiszen amellet, hogy felolvasták Csáth Géza tanulmányát Chopinról, műsorra került egy zeneszerzeménye is, a Pastorale. Itt tehát eljutottunk az Életjel egy másik területéig, a zenéig. S hogy ezen a téren — a zeneiskola tanárainak és tanulóinak bevonásával — eléggé kiterbélyesedett a munka, azt mutatja az is, hogy az eddig megjelent számokban ismertető előadás hangzott el Haydnról, Pucciniról, a kétszáz évvel ezelőtt elhunyt Händelről, ezeken kívül műsoron szerepeltek Brahms, Szmétana, Gotovac, Johann Strauss, Mendelssohn és Rubinstein művei, valamint Dér Zoltán és Urbán János Révai Gabriella által megzenésített költeményei. Előadás hangzott el a 90 éves szubotici zeneiskoláról, Király Ernő pedig a vajdasági népzene gyűjtést ismertette. A zeneművészeti részben mint előadók és a zeneszámok interpretái a következők vettek részt, főleg a zeneiskola tanárai és tanulói közül: Milkó Cora, Ullreich Irén, Cvetković Branko, Pejić Bernadetta, Dungerecski Melánia, S. Révai Gabriella, Bordás Lajos, Kovács Imre, Szalma Rózsi, D. Vad Margit, Csonka Vince, Sztipics Erzsébet, Herman Anónia, Rébel Jozefina, Farkas Sándor, Lutz Irén és mint együttes, az Iparosdalárda, Varga Péter vezényletével.

A zene kétségtelenül népszerű a nagyközönség körében, tehát feltétlenül hozzájárul ahhoz, hogy vonzóbbá tegye az Életjel számait, másrészt meg kell alapítani azt is, hogy a hatás kölcsönös, mert a rendszeresített irodalmi élőújság műsora is hozzájárul ahhoz, hogy népszerűsítse a nagyközönség körében a komoly zenét. Korlátozottabb lehetőségekkel ugyan, de hasonló szerepet kell betöltenie az Életjelnek a képzőművészeti népszerűsítése és ismertetése terén is. Ma, amikor a nagyközönség jórésze sokszor érthetetlenül tekint egyes modern művészek alkotásaira, feltétlenül ez az élőújság is olyan fórum lehet, amely hozzájárul a fogalmak tisztázásához, az egyes művészeti irányok, törekvések és kifejezési módok megmagyarázásához. Ezen a téren is tág lehetőségek nyílnak még a szerkesztő bizottság előtt, bár kétségtelen, hogy ebben az irányban is megtörténtek már az első lépések, pél-

dául a Konjović Milan jubileumáról való megemlékezéssel, Almási Gábor előadásával a képzőművészet időszerű kérdéseiről, s ide sorolhatjuk Vas Kálmán visszaemlékezését is Farkas Bélára. Ez azonban még csak az első tapogatódzás, és a jövőben föltétlenül rendszeresebben, képzőművészeink fokozottabb bevonásával kell foglalkozni ezekkel a kérdésekkel.

A színművészet inkább gyakorlati, mintsem elméleti téren kapott helyet az Életjel képzőművészeti hasábjain. Elhangzott ugyan egy ismertető a színjátszás és a színház időszerű kérdéseiről, két színházi bemutatóról is volt rövid recenzió, sőt a topolyai járási népszínház jubileumáról is megemlékezett a szerkesztőség, valamint egy kis bemutató-ízelítő is volt Vujkovné-Lippai Etelka *A veszély nem múlt el* című háborús drámájából, az utolsó jelenet színréhozásával, Virág Mihály rendezésében, de a színház és az írók szorosabb együttműködését mégis csak az jelentette, hogy a szubotocai Népszínház tagjai közül minden számban felléptek néhányan, hogy tolmácsolják a műsorra kerülő verseket, vagy felolvassanak egyes írásokat. Bocskovics Rózsi, Sz. Cseh Mária, Czehe Gusztáv, Faragó Árpád, R. Fazekas Piri, Fejes György, Ferenczi Ibi, Heck Paula, Juhász Anna, Kunyi Mihály, Pataki László, Pecz Marika, Péter László, Szabó János, Szilágyi László, Tót Éva és Vujkov Géza egyaránt nagy megértéssel és lelkesedéssel vállalták, hogy közreműködjenek ebben a megmozdulásban.

Az irodalmi élőlítség műsorából természetesen nem maradhatnak el a könyvismertetések sem. Elsősorban egy összefoglaló előadás hangzott el a múltévi jugoszláviai magyar könyvkiadásról, de ezenfelül Debreczeni József, Gál László és Herceg János legutóbb megjelent könyvét is méltatta egy-egy írás. Most, hogy újra terebélyesedni kezdett könyvkiadásunk, még fokozottabb szerep vár erre a rovatra, s a szerkesztőségnek rendszeresen figyelemmel kell kísérnie az újonnan megjelenő könyveket. Hasznos kezdeményezés ezzel kapcsolatban, hogy egy-egy könyv ismertetése alkalmával az élőlítség szünetében árusítják is az ismertetett könyvet. Gál László és Herceg János például maga is jelen volt és dedikációkat adott. Mindkettőjük könyvéből jónéhány példány elkelt, tehát az Életjel — bár szerény keretek között — hozzájárult nemcsak az új könyvek népszerűsítéséhez, hanem terjesztéséhez is.

Bevezetőben azt mondtam, hogy az Életjel indulása óta kiterbélyesedett, többoldalúvá vált, közelebb került a változatos élethez. S mint ilyen, természetesen időszerűvé is válik bizonyos tekintetben, ha nem is olyan mértékben, mint mondjuk egy napi- vagy hetilap. Ez az időszerűség elsősorban a vezércikkekben nyilvánult meg. Újév, március 8, a nők napja, május elseje, a JKP és a SzKOJ érfordulója, május 25-e, az ifjúság napja egyaránt felcsendült az ünnepi vezércikkekben vagy elmefuttatásokban. S ide, az időszerűséget tükröző témák közé sorolhatjuk például az írószövetség kongresszusáról elhangzott ismertető beszámolót is.

Mindebből látszik, hogy valóban szerteágazó és sokszínű az Életjel műsora, minden esetleges eddigi fogyatékossága ellenére is. Ilyen szerteágazó munkát néhány ember nem végezhet el. Az előbbieken felsorolt nevek már tanúsították, hogy az Életjel megírásában és előadásában valóban sokan vesznek részt. Ez a létszám azonban még korántsem teljes, hiszen eddig egy szót sem szoltunk azokról a szubotocai írókról, újságírókról és más kulturmunkásokról, akik írásaikkal részt vettek az eddigi számokban. Pedig hát ezeknek a száma sem lebecsülendő. Ime: Bori Imre, Brenner János, Burkus Valéria, Csépe Imre, Dér Zoltán, Dési Abel, Galamb János, Garay Béla, Kolozsi Tibor, Kopeczky László, Kutj Gyula, Kvazimódó-Braun István, Lévai Endre, Márton Domonkos, Mészáros Zakariás, Petkovics Kálmán, Szegedi Jenő, Szegedi Mária, Urbán János, Vas Kálmán és Zákány Antal. Az Életjel szerkesztősége ezentúl feladatul tűzte ki maga elé, hogy a fiatalokkal is rendszeresen foglalkozik, bemutatja őket is a közönségnek. Az eddigi számokban például a fiatalok közül Bati Zsuzsa, Berta Katalin, Dóró Sándor, Fekete Mária, Franc Mihály, Gulyás József, Kis Erzsébet, Kis Magda, Matijevics Lajos és Roncsák Zsuzsa léptek a közönség elé.

A munkatársak tábora tehát eléggé kiterjedt. Ezzel kapcsolatban azonban természetesen felmerül még egy kérdés: hát a közönség? Régi keserű tapasztalat, hogy az írók sokszor csak egymásnak írtak, hogy esetleges irodalmi estjeiken is alig-alig verődött össze néhány ember. Vajon most nem áll elő ugyanez az eset? Vajon ez a sok író, újságíró, zenész, színész, képzőművész

és más kultúrmunkás nem fecséreli-e hiába erejét — kellő visszhang nélkül?

Említettem már, hogy az élőújság első számát több mint százan hallgatták végig. A hallgatók száma aztán egészen a legutóbbi számokig egyre gyarapodott, és amikor meghaladta a kétszázat is, úgyhogy a zeneiskola hangversenyterme teljesen megtelt, sokaknak már ülőhely sem jutott. Nem kell hát félni a sokat emlegetett közönytől, nem kell félni attól, hogy az elhangzott szó visszhang nélkül marad. De mindenestre érdekes egy pillantást vetni arra is, hogy honnan regrutálódik ez a szépszámú közönség. A régi művészetbarátok, az állandó színház- és hangversenylátogatók, a könyvbarátok kitartanak, s mellettük különösen nagy számban hallgatják végig az élőújság számait a középiskolás diákok. Ez a két csoport alkotja a rendszeres látogatóknak mintegy 85 százalékát, s csak a maradék körülbelül 15 százalék kerül ki a munkások és munkásifjak sorai-

bol. Ez az arány természetesen nem éppen megfelelő, és mindenképpen változtatni is kellene rajta azért, hogy nagyobb számban kellene bevonni a hallgatók közé a munkásokat is. A plakátok, meghívók hoztak ugyan némi eredményt, de ez még semmi esetre sem elegendő. Mit lehet hát tenni? A terv már kész rá. Az elmúlt időszakban már volt egy kezdeményezés, amely utat mutat erre is. A Csáth emlékeket ugyanis nemcsak a zeneiskola nagytermében rendezték meg, hanem az élőújságnak ez a száma második kiadást is megért — a gimnáziumban. Ezeket a második kiadásokat a jövőben mind gyakoribbá kívánja tenni a szerkesztőbizottság, éspedig nemcsak az iskolákban, hanem az üzemekben, gyárakban is. Ez az út minden bizonnyal hozzájárul ahhoz, hogy az Életjel tovább terebélyesítse táborát, és még szorosabb, még gyümölcsözőbb kapcsolatot teremtsen az író, a művész és közönsége között.

